

Berglun Kloster

1

Børglum Klosters Museumsbutik

Stor museumsbutik med alt fra lækkert tøj til spændende brugskunst.

2

Munkekælderen

Udforsk Klosterets historie som munke kloster. Kannikkernes liv på Børglum Kloster
En udstilling om kannikkernes liv på Børglum Kloster i middelalderen, og om præmonstratenserordenens rolle i datidens vendsysselske samfund. Præmonstratensernes hovedkloster ligger i Averbode i Belgien.

3

Herregårdskøkken

Det gamle herregårdskøkken er genetableret, som det så ud, i årene 1900-1950, da det store folkehold arbejdede på klostret. De gamle blå køkkenredskaber har igen fundet plads i skabene. Det lange hvidskurede spisebord, for de mandlige ansatte, hvor man sad efter rang med forkarlen for bordenden, er igen klar til brug. Komfuret er pudset op. Stemningen i køkkenet er genskabt.

3 Herregårdskøkken

4

H.C. Andersen besøgte Børglum Kloster 2 gange henholdsvis i 1858 og sidst 1859, nedenstående dagbogsnotat er fra H. C. Andersens opholdet på klostret.

"Det blev Aften, stille Veir og meget klart, forbi Vildmosen, over et Stykke Hede kom vi her Klokkeren 9 ½ ; det er en gammel mørk Gaard, der gjorde Indtryk som en stor Gjestgivergaard oppe paa St Gotthard, her var ganske den kolde friske Bjergluft og Nedblikket over Landet. Havet var at øine. Jeg fik et godt Værelse, hvor Biskop Kirkegaard har ligget og seet Spøgelse, en Skare Kaniker"...

H.C. Andersens dagbogsoptegnelser

H.C. Andersen der i 1859 besøgte Børglum Kloster. Digteren boede på Klosteret i 10 dage, og Othilie Rottbøll, ældste datter af C.M. Rottbøll, tog H.C. Andersen med på ture rundt i landsdelen. De besøgte Rubjerg Knude, Løkken og Hjerring.

Den seng som digteren sov i under opholdet er udstillet i Østfløjen.

Kopi af dagbogsoptegnelser udstilles her, fra de 10 dage H.C. Andersen opholdt sig på Børglum Kloster, hvor digteren beskriver landskabet, vejret og udflugterne.

5

Munkestuen (velkommen til at spise medbragt mad)

Plancherne i Munkestuen fortæller om Stygge Krumpen (1519-1536) - den sidste bisp på Børglum Kloster.

6

Kaptajn Chr. Michael Rottbøll

Chr. Michael Rottbøll ligger begravet i Nordhaven. Han var uddannet i England og blev leder af "Special Forces" i Danmark i 1942.

Hans opgave var at organisere den danske modstandskamp og koordinere operationer med de engelske efterretninger, samt at sørge for organisering af radiokontakten med England. Inden dette var han frivillig i Finlandskrigen.

Han havde endvidere været på gymnastikhøjskole i Tyskland i 30'erne og vidste derfor hvad nazismen bar med sig.

7

Den gamle Domkirke

Pulpituret, der rummer herskabsstolen, er dekoreret med tre våbenskjold

Kiærskiolds våben i midten, Rantzaus til venstre og de Thurahs til højre. Oven over herskabsstolen er det smukke orgel i barokstil, som de Thurah skænkede kirken, da han i 1750 gennem giftemål overtog klostret. Klosterkirken er en af de få privatejede kirker i landet, hvilket betyder at vedligeholdelsen af kirken må Anne og Hans Rottbøll selv stå for.

8

Chr. Michael Rottbølls grav

Chr. Michael Rottbøll ligger begravet i Nordhaven. Han var uddannet i England og blev leder af "Special Forces" i Danmark i 1942. Chr. Michaels grav ligger i klosterkirkens gamle østgavl, med hans forældre begravet på hver side.

9

Urtehaven (Nordhaven)

Gå på opdagelse i klosterets gamle urtehave. Læs dig til 1000 års viden i urtemedicin som Præmonstratenserne bragte med sig. Munkeordenen er også kaldet 'de hvide munke' på grund af farven på den kåbe de bar.

10

Historisk udstilling i 3 etager

Klosterets historie i tre etager.

Udstillinger om Børglum Klosters historie gennem alle tider.

Børglum Kloster her gennem de sidste 1200 år været en dynamisk medspiller på den historiske scene. I udstillingen vil man kunne følge historien helt tilbage fra den tidligste til nutiden.

Publikum vil stifte bekendtskab med spraglede personligheder og dramatiske begivenheder på en historisk rejse gennem udstillingen.

11

Herskabsstalden - Karlekammer og julemandens hemmelige rum

12

Krummes Hule

Krumme - alias tidligere bagermester Niels Erik Schmidt - er en levende legende i Hjørring, hvor han gennem et langt liv har underholdt børn og barnlige sjæle.

I sin "Hule" har han skabt en unik samling af ting, billeder og udklip, der tilsammen udgør et stykke uvurderlig lokalhistorie.

Krumme har testamenteret sin "Hule" til Vendsyssel Historiske Museum, men inden den får sin blivende plads på Museet, vil gæsterne på Børglum Kloster få muligheden for at se, hvad Krumme igennem et langt liv har samlet fra kulturlivet i Hjørring.

13

Legetøjsmuseum, Kjoleudstilling og Julekalenderen Ludvig og julemanden

En unik samling af legetøj for både drenge og piger.

Samlingen, som oprindeligt har stået hos Missers Dukke og Legetøjsmuseum i Ebeltoft, har fået endnu nogle sæsoner på Børglum Kloster til glæde for børn og barnlige sjæle. Gå på opdagelse i museet og mindes din egen barndom og fortæl videre til børn og børnebørn

Kjoler og Kostumeudstilling

Ny Kjole udstilling i sæson 2017. Oplev et udpluk af de stærkeste tendenser i kvindemoden igennem et helt århundrede. Oplev festkjoler, brudekjoler og modens udvikling i en tid præget af 2 verdenskrige og en kold krig.

Ludwig og Julemanden. Rekvisitter

Et udpluk af de vigtigste dekorationer og rekvisitter fra TV2's julekalender er samlet af julekalenderens scenograf Erik Peitersen.

Erik Peitersen har her skabt et univers med et udsnit af dekorationer og rekvisitter fra julekalenderen 2011 "Ludvig og Julemanden".

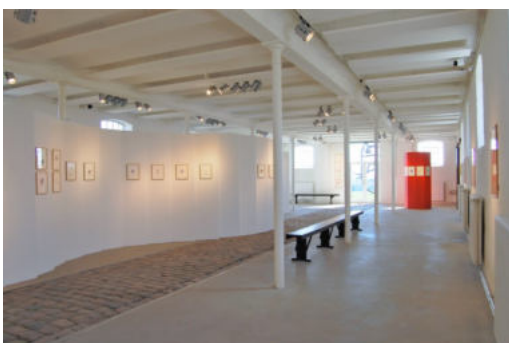
Bliv fotograferet som Klik og Klak, Nisseemor og Nissefar!

Ludwig og julemanden. Julemandens værksted og julemandens stue

Genoplev TV 2 Julekalendersucces fra 2011.

Julemandens værksted er på Grønland, hvor der i 2011 arbejdede over 30 nissebørn, med Klik og Klak i spidsen samt nisseemor (Camilla Bendix) og nissefar (Lars Hjortshøj).

I herskabsstalden i østfløjen finder I Julemandens hemmelige rum, og i munkekælderen Julemandens fangehul.

14

Skiftende kunstudstillinger

Skiftende kunstudstillinger. Tidligere kunstnere har bl.a. været: Thomas Kluge, Mikael Melbye, Esben Hanefeldt, Kirsten Tofte Jensen, Gitte Jacobsen, Jytte Blennum, Jane Broberg mfl.

Klosterets historie 800 - 1536

Når man i dag besøger Børglum Kloster, kan man godt undre sig over, hvorfor netop denne noget afsides beliggende bakketop blev valgt til det nordenfjordske magtcenter gennem hele middelalderen.

På Børglum Bakke var der i vikingetiden en kongsgård, ca. 1060 bliver der oprettet et bispesæde på stedet, og midt i 1100-tallet vælger præmonstratenserordenen lokaliteten, der bliver ordenens hovedsæde i Norden.

Derfor må vi gå ud fra, at Børglum var centralt beliggende, med gode transportmuligheder til og fra stedet, i den periode.

Kongsgården ca. 800-1100

I vikingetiden og den tidlige middelalder havde de danske konger ikke fast bopæl, men var konstant på rejse rundt i landet. De indlogerede sig oftest på en af de mange kongsgårde, som fandtes dengang. Disse kongsgårde hørte under krongodset og fungerede som administrationscentre for de forskellige landsdele eller retsområder. Til at forestå den daglige drift og varetage kongens interesser var der af kongen ansat nogle ombudsmænd eller »bryder«, som de kaldes i samtidige skriftlige kilder. Når kongen ikke selv var til stede, var det dem, der havde til opgave at inddrive de skatter, afgifter og bøder, der tilfaldt kongen. Derfor var disse mænd naturligvis ikke altid lige populære hos lokalbefolkningen.

Bispestedet 1060-1536

I samarbejde med ærkebiskoppen af Hamburg-Bremen, Adelbert, oprettede den danske konge Svend Estridsen tre nye stifter i Nørrejylland omkring 1060: Århus, Viborg og Børglum. Det nye Vendsyssel stift kom til at omfatte Vendsyssel, Thysyssel med Hanherred samt Mors, som egentlig var en del af Sallingsyssel. Flere ting tyder på, at det var en del af kongsgårdens jorder, der blev udstykket til bispegården og stiftsadministrationen, og da kongen jo på den tid havde sin gård, sandsynligvis med tilhørende kirke, på toppen af Børglum Bakke, ja så blev bispen henvist til arealet umiddelbart syd for bakken.

Det ældste kloster

Vi ved ikke med sikkerhed, hvornår det første egentlige kloster blev oprettet på Børglum, men allerede kort efter 1060, da bispestedet blev oprettet, må vi gå ud fra, at der i hvert fald har været et klosterlignende samfund tilknyttet bispestedet. På foranledning af ærkebiskop Eskil var det den magtfulde præmonstratenserorden, der etablerede sig på Børglum fra midt i 1100-tallet, og Børglum blev ordenens hovedsæde for dens klostre i Danmark, Norge og Sverige.

Børglum Kloster ca. 1150-1536

Præmonstratenserordenen blev stiftet af Norbert af Xanten, der 1120 grundlagde ordenens hovedsæde i den franske by Prémontré. Den blev hurtigt en af overklassens mest populære ordner, og der blev oprettet ca. 500 præmonstratenserklostre i Europa. Når ordenens brødre kalder sig for kannikker eller korherer "ikke munke" så skyldes det, at man skal have en præsteuddannelse for at blive optaget i denne orden. Det kan være cistercienseren Bernhard af Clairvaux, der har anbefalet præmonstratenserne til sin nære ven, den danske ærkebiskop Eskil, der omkring midten af 1100-tallet formidler præmonstratensernes ankomst til Danmark. Præmonstratensere, der kom til Børglum Kloster, blev bestemt regnet for at høre til den europæiske gejstligheds elite.

Klosterets historie 1536 - 1835

Reformationen 1536

Da Reformationen blev fuldført 1536, blev alt kirke- og bispegods beslaglagt af den lutheranske Christian 3., som »glemte« at kanalisere pengene ud til de folk, der nu skulle overtage de forpligtelser, som klostret hidtil havde haft. De efterfølgende år blev en virkelig hård tid for vendelboerne. Det sociale system som f.eks. hospitalerne, skolerne og fattigvæsenet kollapsede, heksejagten satte ind, og oven i det hele dømte Christian 3. alle bønderne i Vendsyssel til døden, fordi de fleste af dem havde deltaget på Skipper Clements side i Grevens Fejde. Godt nok kunne dødsdommene undgås, hvis bønderne betalte en klækkelig sum penge til kongen, men kongens selvbestaltede domme lå uhørt langt fra det, vi ellers kender fra den nordiske retspraksis.

1536-1540

I en overgangstid, hvor man skulle forsøge at få et overblik over Børglum Klosters værdier og jordbesiddelser, udnævnte kongen klostrets prior Niels Lauridsen som tilsynsmand for det beslaglagte kloster- og bispegods. Og det har helt sikkert været en klar fordel, idet det jo netop var prioren, der før Reformationen var vant til at føre regnskab og have det store overblik over klostrets gods. Man kan sige, at prior Niels beholdt sit job, men skiftede arbejdsgiver; i stedet for abbeden fik han nu Christian 3. Bispegodset blev ret hurtigt solgt fra, heraf fik den forhadte Peder Ebbesen Galt 68 gårde, og det gamle klostergods blev udlagt til kongeligt len 1540.

Tiden som kongelig len 1540-1669

I de 129 år, Børglum Kloster var under kongelige lensmænd og Sorø Akademi, var mængden af jordbesiddelser stort set den samme, og lensmændenes indtægter nogenlunde ens. Men den manglende vedligeholdelse af bygningerne havde efterhånden sat et så kraftigt præg, at kongen efter Godslev Buddes død 1622 befalede Otto Skeel og Mogens Kaas at lave en udførlig rapport over godsets og bygningernes tilstand. I rapporten omtales både klosterbygningerne og alle avlsbygningerne som »brøstfældige«, det vil sige faldefærdige. Kirken nævnes ikke, men formodentlig har den været i nogenlunde stand, da den var blevet restaureret både i 1590 og 1616. Det er også takket være den omtalte rapport, vi for første gang kan få et samlet overblik over Børglum Klosters samlede jordbesiddelser, og selv om godset ikke opgøres i hartkorn, men kun i antal ejendomme, så giver den alligevel en ganske god fornemmelse af de besiddelser, der hørte til Børglum Kloster på den tid. Rapporten omtaler 268 gårde, 163 gadehuse og 4 møller.

Tiden som herregård

1669-1770 Før Børglum Kloster 1669 blev solgt til privat eje, var en stor del af fæstegårdene blevet solgt fra. Af de 1555 tdr. hartkorn, som efter matriklen 1664 hørte til godset, var det kun 798, der overgik til Peder Reedtz, og det var fortrinsvis de ejendomme, der lå længst fra gården, der var blevet solgt. Normalt regnes denne periode for at være stavnsbåndets, kvægpestens og underkuelsens tid for de danske bønder. Men adskillige retssager fra den tid vidner om, at bønderne under Børglum Kloster ikke lod sig kue af godsejerne, ikke mindst bombeattentatet mod oberst de Poulson. En samtidig indberetning fortæller, at der bestemt ikke var »Jeppe på bjerget lignende« tilstande på klostret: »Torturredskaber som træhesten og lignende var ikke at finde på Børglum«, står der i en optegnelse over løsøre fra 1721.

1770-1835

1781 blev der udsendt en kongelig forordning, der opfordrede til, at man opgav det gamle fællesskab i landsbyerne og påbegyndte en udskiftning. Gårdene skulle flyttes ud til den jord, der hørte under gården, så hver gård fik sine jordtilliggende samlet omkring sig, i stedet for som hidtil, hvor alle gårdene havde været samlet omkring landsbyens gadekær. Da processen var både besværlig og dyr, og der opstod tvivl om, hvorvidt det var godsejeren eller bønderne, der skulle betale landmåleren og omkostningerne ved at flytte bygningerne, ja så varede udskiftningen af Børglum Klosters gods faktisk 37 år. 1798 var det fæstegods, der lå til hovedgården, vurderet til 998 tdr. hartkorn.

Klosterets historie 1835 -i dag

Tiden efter 1835

Da loven om afviklingen af fæstegods kom 1861, blev der lavet en fortegnelse over de fæstepligtige gårde, der stadig hørte under Børglum Kloster. Da Rottbøll forinden havde solgt ca. 400 tdr. hartkorn af fæstegodset, var der nu kun 81 gårde med et samlet hartkorn på 265 tønder tilbage. Udviklingen gik stærkt; grundloven blev vedtaget, hoveriet blev ophævet, og fæstebonden blev selvejer, og det betød blandt andet, at der blev en mere intens dyrkning af markerne og dermed et større udbytte. Men det var bestemt ikke en ubetinget fordel, at bønderne kom til at eje deres gårde. I flere tilfælde kan vi da også se, at de trækker ejerskiftet ud, fordi den husleje, de betalte til godsejeren, var forholdsvis lav. På en måde kan man vel sige, at bonden blot fik sit fæstebrev udskiftet med et kreditforeningslån. 1935, er den samlede hartkornsvurdering svundet ind til 42 tønder.

Efter en brand byggede de nuværende ejere Hans og Anne Rottbøll 1989 en ny kornlade på 3000 m², og de iværksatte 1995 det største restaureringsarbejde af kirken, der er foretaget siden 1590. Et projekt, der er budgetteret til ca. 13 millioner kroner.

Børglum Kloster i dag

En af de ejendommeligheder ved Børglum Klosters historie, der stadig undrer historikerne, er, at dette middelalderlige magtcenter aldrig udviklede sig til en regulær by med borgerskab, købmænd og handelshuse, som ellers var en vigtig del af de øvrige danske bispers økonomiske grundlag. Hvis vi ser på udviklingen ved de andre bispesæder i det nuværende Danmark: Viborg, Århus, Ribe, Odense og Roskilde, så opstod der alle disse steder en storby, hvorimod både den omfattende bebyggelse og det store befolkningstal ved Børglum skrumper ind til kun at omfatte den nu ensomt beliggende herregård på toppen af bakken.

Havde udviklingen ved Børglum været den samme som ved landets øvrige bispebyer, ja, så havde Børglum Kloster nu ligget midt i en storby, måske med et storcenter lidt vest for møllen og et byggemarked nord for kirkegården. Ikke fordi vi har noget imod hverken et storcenter eller et byggemarked, men her på egnen er vi mange, der egentlig synes, at bygningerne og landskabet klæ'r hinanden ganske godt, og at den skæbne, det smukke gamle kloster har fået, ikke er så ringe endda.

Klostrets bygninger

I Laurids de Thuras ejertid 1750-1755, tog han voldsomt fat. Han fjernede de kamtakkede gavle, og formede hele komplekset udvendigt i ren og kraftig barok stil - sådan som det fremstår i dag. Den nuværende vinduesplacering, den indvendige ruminddeling, og til dels også udsmykningen med malede tapeter, er i det store hele hans værk. Det samme er den smukke port gennem sydfløjen. "Kongeboligen" i nordfløjen, der blev indrettet ved klosterets bygning, blev også lavet om og inddraget i huset.

Visse spor og skriftlige kilder tyder på, at der i den katolske tid har været åbne buegange indvendigt mod klostergården samt "Svalegang" på sydfløjen. De er formentligt sløjfet på daværende tidspunkt.

Dog er samtlige ydermure - bortset fra fornødne reparationer - fra munketiden.

Ved landevejen står klosterets gamle mølle der har været i drift indtil begyndelsen af det 20. århundrede. Møllevingerne blev sat i kors på grund af Christian Michael Rottbøll, der blev dræbt i frihedskampen under anden verdenskrig. Han var onkel til den nuværende ejer, som er 6. generation af slægten Rottbøll der med sin familie ejer, bebor og varetager Børglum Kloster til eftertiden.

På nordsiden af møllehøjen, der i øvrigt er en gravhøj, findes Sct. Bodils kilde. I "Den Gamle Smedje" oppe ved landevejen finder en morsomt indrettet restaurant, den har a' la carte menuer i sommermånederne og kan bestilles til specielle private arrangementer.